

Revisionsutskottet

Regeringens årsberättelse 2018

Statens revisionsverks särskilda berättelse till riksdagen om revisionen av statsbokslutet och regeringens årsberättelse för år 2018

INLEDNING

Remiss

Regeringens årsberättelse 2018 (B 3/2019 rd): Ärendet har remitterats till revisionsutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet, utrikesutskottet, finansutskottet, förvaltningsutskottet, lagutskottet, kommunikationsutskottet, jord- och skogsbruksutskottet, försvarsutskottet, kulturutskottet, social- och hälsovårdsutskottet, ekonomiutskottet, underrättelsetillsynsutskottet, framtidsutskottet, arbetslivs- och jämställdhetsutskottet och miljöutskottet för utlåtande. Tidsfrist: 27.9.2019.

Statens revisionsverks särskilda berättelse till riksdagen om revisionen av statsbokslutet och regeringens årsberättelse för år 2018 (B 13/2019 rd): Ärendet har remitterats till revisionsutskottet för betänkande.

Utlåtanden

Utlåtande har lämnats av

- grundlagsutskottet GrUU 2/2019 rd
- utrikesutskottet UtUU 1/2019 rd
- finansutskottet FiUU 1/2019 rd
- förvaltningsutskottet FvUU 6/2019 rd
- lagutskottet LaUU 2/2019 rd
- kommunikationsutskottet KoUU 3/2019 rd
- jord- och skogsbruksutskottet JsUU 2/2019 rd
- försvarsutskottet FsUU 1/2019 rd
- kulturutskottet KuUU 1/2019 rd
- social- och hälsovårdsutskottet ShUU 2/2019 rd
- ekonomiutskottet EkUU 1/2019 rd
- underrättelsetillsynsutskottet UndUU 1/2019 rd
- framtidsutskottet FrUU 1/2019 rd
- arbetslivs- och jämställdhetsutskottet AjUU 2/2019 rd
- miljöutskottet MiUU 1/2019 rd

Betänkande ReUB 5/2019 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- sektorchef Max Hamberg, statsrådets kansli
- konsultativ tjänsteman Elina Normo, statsrådets kansli
- projektdirektör, programmet Sunda lokaler 2028, Katja Outinen, statsrådets kansli
- datasäkerhetschef Antti Savolainen, utrikesministeriet
- lagstiftningsråd Johannes Heikkonen, justitieministeriet
- polisinspektör Juha Tuovinen, inrikesministeriet
- regeringsråd Panu Pykönen, finansministeriet
- finansexpert Jouni Sinivuori, finansministeriet
- statsrådets biträdande controller Esko Mustonen, finansministeriet
- direktör Henni Axelin, undervisnings- och kulturministeriet
- överinspektör Merja Hilpinen, undervisnings- och kulturministeriet
- socialråd Elina Palola, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Vesa Pekkola, social- och hälsovårdsministeriet
- byggnadsråd Teppo Lehtinen, miljöministeriet
- utskottsråd Hellevi Ikävalko, Riksdagens kansli
- redovisningsrevisionschef Sami Kummila, Statens revisionsverk
- barnombudsman Elina Pekkarinen, Barnombudsmannens byrå
- polisinspektör Arto Hankilanoja, Polisstyrelsen
- statsåklagare Ritva Sahavirta, Åklagarmyndigheten
- tullöverinspektör Niko Salonen, Tullen
- direktör, enheten för utredning av grå ekonomi Janne Marttinen, Skatteförvaltningen
- professor Kari Reijula, Helsingfors universitet
- specialforskare Päivi Känkänen, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- specialsakkunnig Mari Ahonen-Walker, Finlands Kommunförbund
- sakkunnig inom miljö- och hälsoskydd Kaisa Mäntynen, Finlands Kommunförbund
- specialsakkunnig Aila Puustinen-Korhonen, Finlands Kommunförbund
- verksamhetsledare Anna Munsterhjelm, Ungdomssektorns takorganisation i Finland Allians rf
- verksamhetsledare Christian Wentzel, Stationens Barn rf
- verksamhetsledare Olli Alanen, Barn- och ungdomsstiftelsen
- ledande expert Esa Iivonen, Mannerheims Barnskyddsförbund
- ordförande Vilma Vähämaa, Delaktighet nu rf
- specialsakkunnig Antti Järventaus, Rädda Barnen rf
- expert Onni Westlund, Pesäpuu ry.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- justitieministeriet
- Statens revisionsverk
- Skatteförvaltningen
- Heinola stad
- Jyväskylä stad
- Flyktingrådgivningen rf
- Me-säätio
- Finlands Kommunförbund.

Betänkande ReUB 5/2019 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Revisionsutskottet behandlar i detta betänkande regeringens årsberättelse utifrån vissa utvalda teman. De valda ämnena baserar sig på uppföljningen av riksdagens gällande ställningstaganden.

Kampen mot svart ekonomi

Överblick av nuläget

Revisionsutskottet lyfte 2015 fram behovet av en gemensam lägesbild för myndigheterna. Ministerierna och de centrala myndigheter som deltar i bekämpningen av svart ekonomi har en gemensam webbplats för kampen mot svart ekonomi och ekonomisk brottslighet (www.vero.fi/sv/grå-ekonomi-brottslighet). Genom den är det nu möjligt att få en aktuell uppfattning om hur omfattande den svarta ekonomin är, hur bekämpningen av den framskrider och hur den tar sig uttryck. Webbplatsen byggdes upp 2017—2018 som ett led i åtgärdsprogrammet för strategin för bekämpning av grå ekonomi och ekonomisk brottslighet. Den upprätthålls av myndigheterna och uppdateras kontinuerligt med nya aktuella uppgifter. Sex ministerier och 14 myndigheter eller organisationer som arbetar med bekämpning av svart ekonomi lämnar uppgifter till webbplatsen. Syftet med webbplatsen är att skapa en aktuell lägesbild för såväl beslutsfattarna som allmänheten.

Utskottet ser det som viktigt att det finns en funktion för produktion av aktuell information om svart ekonomi och ekonomisk brottslighet och för uppföljning av de projekt som ingår i det pågående programmet för åren 2016—2020 och av de lagstiftningsbehov som anknyter till projekten.

Under de senaste två åren har Enheten för utredning av grå ekonomi publicerat utredningar om bland annat bedrägerier gällande momsåterbäring, delningsekonomiska plattformar, företag med estnisk bakgrund i det finska handelsregistret, digitala kassasystem samt fenomenen i anslutning till svart ekonomi inom placeringsverksamheten.

Enligt en enkät riktad till myndigheterna upplevde 82 procent av respondenterna att grå ekonomi är allmänt förekommande. Den grå ekonomin uppskattades ha ökat, men bekämpningsmöjligheterna ansågs samtidigt ha förbättrats. Det beror bland annat på att rätten att få uppgifter har förbättrats och på stärkt samarbete mellan myndigheterna. Myndigheternas arbete har i sin tur försvårats av att den ekonomiska brottsligheten blivit mer professionell och internationell. Dessutom ansågs fenomenen med svart ekonomi i samband med utnyttjande av arbetskraft vara ett växande problem. Ett problem upplevdes också vara att de fall som undersöks blir alltmer komplicerade, medan myndigheterna samtidigt lider av resursbrist.

Informationsutbyte och samarbete mellan myndigheter

Ett av riksdagens gällande ställningstaganden handlar om informationsutbyte mellan myndigheter (RSk 26/2015 rd — B 9/2015 rd — B 15/2015 rd — ReUB 5/2015 rd): ”Riksdagen förutsätter att regeringen inom 2016 lämnar en utredning till riksdagen om vilka åtgärder den har vidtagit för

Betänkande ReUB 5/2019 rd

att förbättra informationsutbytet mellan myndigheterna dels i kampen mot svart ekonomi, dels i ett mer allmänt perspektiv.”

Regeringen har i årsberättelsen svarat på vilka åtgärder den under de senaste åren har vidtagit för att utveckla informationsutbytet. Frågan ingår som en punkt i det pågående åtgärdsprogrammet för bekämpning av grå ekonomi. Under 2017 utvidgades bland annat tillämpningsområdet för fullgöranderapporter till alla tillstånds- och tillsynsuppgifter vid trafikillståndsmyndigheten.

Sakkunniga som utskottet hört har betonat vikten av fullgöranderapporter i informationsutbytet mellan myndigheterna. Fullgöranderapporten är en i huvudsak automatiskt genererad företags- eller personrapport. I rapporten beskrivs bland annat hur företaget eller dess ansvariga person fullgör sina lagstadgade skyldigheter (uppgifter om skatter, tullavgifter och pensionsförsäkringar). Dessutom innehåller den exempelvis uppgifter ur myndighetsregister angående bland annat företagets omsättning, löneutbetalning och ekonomi.

I praktiken garanterar fullgöranderapporten att offentliga upphandlingar inte görs hos företag som försummar sina skyldigheter. Business Finland å sin sida använder rapporten i tillsynen över företagsstöd. Tillstånd för taxi- eller indrivningsverksamhet beviljas inte heller företagare med skatteskuld. Utredningarna inleddes 2011 av Enheten för utredning av grå ekonomi. År 2018 gjordes över 300 000 utredningar, och sammanlagt har det utarbetats cirka 1,5 miljoner.

Enligt sakkunniga har informationsutbytet också förbättrats genom den första fasen av det nationella inkomstregistret, som togs i bruk i början av innevarande år. Dessutom har Skatteförvaltningen beviljats rätt att på eget initiativ lämna ut beskattningsuppgifter till förundersökningsmyndigheten om sina korruptionsiakttagelser, till Konkurrens- och konsumentverket om sina iakttagelser om förbjudna konkurrensbegränsningar mellan näringsidkare och missbruk av dominerande marknadsställning samt till Finansinspektionen för tillsynen över förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism. Vidare har Centralen för utredning av penningtvätt rätt att lämna ut uppgifter till Skatteförvaltningen. Arbetarskyddsförvaltningen och Finansinspektionen har å sin sida omfattande rättigheter att för skötseln av sina uppgifter få uppgifter om personers och företags ekonomi och om hur de fullgjort sina offentliga skyldigheter.

Utifrån sakkunnigutfrågningen bör bland andra Skatteförvaltningen ges bättre till uppgifter om brottslig bakgrund och uppgifter som anknyter till penningtvätt, identitetsbrott och utlänningsövervakningen. Förebyggandet av miljöbrott förutsätter å sin sida att regionförvaltningsverken, närings-, trafik- och miljöcentralerna och de kommunala miljömyndigheterna har tillgång till fullgöranderapporter.

Utskottet har fått den uppfattningen att informationsutbytet mellan myndigheterna har främjats på många sätt under det nuvarande åtgärdsprogrammet. Det har förbättrat samarbetet mellan myndigheterna, möjliggjort en effektivare bekämpning av svart ekonomi och förhindrat att svart ekonomi spridits till många branscher. Utskottet konstaterar dock att arbetet fortsätter och att informationsutbytet kan förbättras ytterligare. *Utskottet förutsätter att regeringen i samband med regeringens årsberättelse rapporterar om vilka åtgärder den har vidtagit för att utveckla informationsutbytet mellan myndigheterna i bekämpningen av svart ekonomi.* Utskottet föreslår nedan att det tidigare ställningstagandet i frågan stryks.

Betänkande ReUB 5/2019 rd

Revisionsutskottet understöder inte bara informationsutbyte mellan myndigheterna utan också en ökad offentlighet för allmänheten när det gäller fullgörandet av skyldigheter. Under sakkunnigutfrågningen aktualiserades behovet av ökad transparens i fråga om skötseln av företagens offentliga skyldigheter (företagsdatasystemet). Offentligt tillgänglig och mångsidigare information effektiviserar fullgörandet av företagens lagstadgade skyldigheter och tryggar inflödet av skatteinkomster och andra offentliga avgifter. Samtidigt väntas företagens administrativa börda minska. Enligt information från sakkunniga har bakgrundsutredningar för projektet gjorts, och genomförandet av projektet beräknas i sin helhet kosta cirka 4 miljoner euro, varav en reform av skattekuldsregistret skulle kosta en miljon euro. I det nuvarande regeringsprogrammet konstateras också att ”företags- och organisationsdatasystemet (FODS) kan utvidgas så att det i större utsträckning än för närvarande innehåller uppgifter om hur företagen sköter sina centrala skyldigheter”. Utskottet betonar vikten av att snabbt vidta de åtgärder som förändringarna kräver.

Digitala kassasystem (e-faktura och e-kvitto)

Riksdagen har också godkänt ett ställningstagande (RSk 42/2010 rd — Ö 8/2010 rd — ReUB 9/2010 rd) som gäller så kallade typgodkända kassaapparater. Riksdagen förutsatte år 2011 att ”vidtar åtgärder för beredning och införande av lagstiftning om typgodkända kassaapparater i syfte att kontrollera oregistrerade köp inom restaurangbranschen. Man bör utifrån restaurangbranschens erfarenheter överväga om lagstiftningen ska utsträckas också till andra kontantbranscher.”

Skatteförvaltningen har utrett frågan och kommit fram till att ett så kallat online-kassasystem vore en bättre lösning än den som föreslås i ställningstagandet. I utredningarna kartlades kassasystemens konsekvenser för företag och myndigheter, kostnader och fördelar, den internationella utvecklingen, tekniska krav och lösningsmodeller samt den lagstiftning som krävs.

Ekonomiförvaltningen digitaliseras allt mer, vilket enligt experterna kommer att göra det möjligt att utnyttja ekonomisk realtidsinformation. Med hjälp av en strukturerad elektronisk faktura (e-faktura) och ett elektroniskt kvitto (e-kvitto) är det möjligt att få heltäckande jämförelseuppgifter i realtid till grund för beskattningen och för automatiseringen av rapporter. Gränssnittstjänsterna möjliggör för sin del överföring av uppgifter mellan systemen. När detta förverkligas får Skatteförvaltningen tillgång till uppgifter i e-kvittot, vilket är till fördel bland annat för momskontrollen. Det sägs också i statsminister Rinnes regeringsprogram att företagens ekonomiförvaltning går ”mot fullständig automation genom att elektroniska kvitton och fakturor i ett strukturerat format tas i bruk. Behoven för små och medelstora företag ska bedömas vid förändringen.”

Revisionsutskottet anser att riksdagens ställningstagande i ärendet kan strykas. Utskottet anser det vara viktigt att kassasystem som ger digitala e-kvitton kan tas i bruk som en del av den modernisering av ekonomiförvaltningen som förespråkas i regeringsprogrammet och att användningsområdet blir omfattande (i ställningstagandet nämns endast restaurangbranschen och andra kontantbranscher). Utskottet kommer att följa hur ärendet framskrider och föreslår ännu inte att riksdagen godkänner ett nytt ställningstagande i ärendet.

Betänkande ReUB 5/2019 rd

Nya fenomen (digital värld, plattformsekonomi, organiserad brottslighet, internationalisering)

När konsumenten handlar hos nätbutiker i länder utanför EU är han eller hon själv ansvarig för betalningen av skatt för importen. Om försändelsens värde är högst 22 euro, behöver en privatperson inte betala moms eller tull. Om värdet är 22—150 euro ska moms betalas. Situationen kommer att förändras vid ingången av 2021, då skattefriheten slopas för små försändelser under 22 euro och alla EU-länder ska ta ut moms också till denna del.

Tullen har granskat beställningarna inom näthandeln och deras värde genom att under tre månader 2017 genomlysade 2 000 försändelser. Slutresultatet var att 17—29 procent (siffran är beroende av försändelselaget) av försändelserna hade uppgetts till felaktigt värde (publikationen Verkkokaupan verovajeen jäljillä, Selvitys 8/2019, Enheten för utredning av grå ekonomi).

Volymerna inom näthandeln är stora, växande och internationella. Enligt utredningen uppgick det sammanlagda värdet av betalningar från Finland till nätbutiker i tredjeländer till cirka en miljard euro åren 2013—2016. Antalet köp uppgick till 11,5 miljoner. De varor och tjänster som finländarna köpte över nätet uppgick enligt Förbundet för Finsk Handel till 8,5 miljarder euro 2017. En allt större del av den elektroniska handeln sker via globala plattformar för e-handel. Dessa plattformar är ett slags enorma digitala varuhus som samlar miljontals köpare och säljare runtom i världen.

Största delen av de europeiska konsumenternas betalningar för gränsöverskridande nätköp sker via betaltjänstleverantörer. Förslaget till ändring av momsdirektivet syftar till att lösa problemet med momsbedrägerier inom näthandeln genom att stärka samarbetet mellan skattemyndigheterna och betaltjänstleverantörerna, vilket skulle innebära att nationella betalningsuppgifter om mervärdesskatt måste överföras och utbytas på EU-nivå. Enligt experterna skulle denna information göra det möjligt för skattemyndigheterna att bilda sig en helhetsbild av nätbutikernas affärsverksamhet och övervaka efterlevnaden av skatteplikten.

Den svarta ekonomin inom näthandeln, det vill säga att lagstadgade avgifter eller skatter inte betalas, har enligt sakkunniga också många beröringspunkter till ekonomisk brottslighet. Det är frågan om olika slag av betalningsmedelsbedrägerier, penningtvätt, identitetsstöld, skattebrott, kringgående av tullavgifter samt bokförings- och förfalskningsbrott. Näthandeln kan också ha samband med korruption, förmedling av svartjobb, smuggling eller kvittohandel. Näthandel kan också bedrivas helt utan att skatteskyldigheter eller andra lagstadgade skyldigheter fullgörs. Vissa nätbutiker har också konstaterats ha kopplingar till internationell organiserad brottslighet.

Skatteförvaltningen har bedömt det skattefel som olika fenomen inom den digitala ekonomin orsakar och kommit fram till att skattefelet inom tio år kommer att öka till cirka 450 miljoner euro, om Skatteförvaltningen inte lyckas utveckla avancerade analysverktyg för skattekontroll inom den digitala ekonomin.

Revisionsutskottet anser därför att den största hotbilden i bekämpningen av svart ekonomi hänförs till den snabbt framskridande digitala ekonomin och myndigheternas förmåga att upptäcka och bekämpa de problem som den medför. Problemen anknyter bland annat till näthandelns plattformar och internationaliseringen, olika betalningsinstrument (mobilbetalning, virtuella valutor)

Betänkande ReUB 5/2019 rd

samt den organiserade brottsligheten. För bekämpningen behövs tillräckliga resurser i fråga om såväl yrkeskunnig personal som teknisk kapacitet. Utskottet betonar också betydelsen av internationellt samarbete och informationsutbyte.

Myndigheternas förutsättningar

Revisionsutskottet behandlade senast för ett år sedan, då det gav finansutskottet ett utlåtande om budgeten för 2019 (ReUU 10/2018 rd — RP 123/2018 rd), myndigheternas resurser i bekämpningen av svart ekonomi. Utskottet konstaterade följande: ”Växande digitalisering, e-handel, virtuella valutor och olika typer av molntjänster ställer nya krav på åtgärder för att mota svart verksamhet i grind. Sett i ett skatteperspektiv är möjligheterna att få information om beskattningsbar inkomst en av de stora utmaningarna. Det finns risk för att minskade resurser till Skatteförvaltningen leder till att skattefelet ökar och att de förlorade skatteinkomsterna blir betydligt större än vad man sparar in genom resursindragningen.” Utskottet ansåg också att satsningarna på polisens åtgärder för att bekämpa ekobrottslighet inte var tillräckligt stora. I fråga om Tullen lyfte utskottet fram att den nuvarande finansiella ramen inte skapar ”förutsättningar för Tullen att utifrån de krympande resurserna köpa in nödvändig övervakningsteknik av senaste snitt, modernisera verksamheten och tillföra sina sektorer adekvata resurser, än mindre för att bekämpa den svarta sektorn på dagens nivå och fortsätta med sina skattekontroller”.

I det nu föreliggande betänkandet granskar utskottet om det har skett några förändringar under det gångna året. För att få en överblick över situationen vid myndigheterna har ledningsgruppen för bekämpning av ekonomisk brottslighet undersökt vilka resurs som från och med 2020 behövs för bekämpning av svart ekonomi och ekonomisk brottslighet. I en utredning som gjorts av Enheten för utredning av grå ekonomi framgår myndigheternas oro över att de nuvarande resurserna räcker till i ett läge där de allmänna utgiftsbesparingarna och kraven på effektivisering av verksamheten leder till minskade personalresurser.

Enligt Skatteförvaltningen fortsätter åtgärdsprogrammet och strategin för bekämpning av grå ekonomi och ekonomisk brottslighet också efter 2020, och regeringen utvidgar åtgärderna för bekämpning av svart ekonomi. Avsikten är att minska skattefelet genom ett program som under valperioden får ett anslag på sammanlagt 20 miljoner euro. Skatteförvaltningen får under valperioden sammanlagt cirka 30 miljoner euro för behövliga utvecklingsprojekt som gäller digitaliseringen av förvaltningen och främjar transparensen.

Enligt Skatteförvaltningen har dess resurser för bekämpning av svart ekonomi och annan skattegranskning kontinuerligt minskat. Av de skatteinspektörer som arbetar vid företagsskatteenheten arbetar cirka 28 procent inom bekämpning av svart ekonomi; resurserna för denna funktion har minskat med 14 årsverken sedan ingången av 2018. Vid enheten för företagsbeskattning kräver jobbkön för ärenden med anknytning till bekämpning av svart ekonomi ett helt års arbete. Utöver skattegranskningar utför enheten också förebyggande arbete (samarbete med städer, utbildning av intressentgrupper). En annan viktig tillsynsmetod är enligt Skatteförvaltningen också tillsyns-åtgärder i realtid, det vill säga oanmälda inspektioner i samverkan med andra tillsynsmyndigheter. Sådana har genomförts bland annat inom taxibranschen, byggbranschen och restaurangbranschen samt på bärgårdar.

Betänkande ReUB 5/2019 rd

Antalet ouppklarade ekonomiska brott som ligger hos polisen är högre än någonsin tidigare. År 2018 var antalet 2 508, medan det i september 2019 var hela 2 783. Rekryteringsproblemen vid enheterna för ekonomisk brottslighet vid huvudstadsregionens polisinrättningar i kombination med det höga antalet mål och det ökade antalet fall som är äldre än 24 månader har förvärrat situationen vid enheterna. Det är också svårare att utreda ekonomiska brott än tidigare bland annat på grund av att de internationella kopplingarna har ökat och gärningsmännen utnyttjar ny teknik. Polisen har reserverat cirka 470 personer för bekämpning av ekonomisk brottslighet.

Som mått på hur effektiv verksamheten är tillämpar polisen resultaten av dess spårning och återtagande av brottsvinning. Polisen har återtagit vinning av brott enligt följande: 14,7 miljoner euro 2016, 15,7 miljoner euro 2017, 27,4 miljoner euro 2018 och mer än 20 miljoner euro före utgången av september 2019. Ekobrottsutredarna insatser anses vara lönande. Polisen har också börjat använda sedelhundar, som bland annat har sparat upp cirka 11 miljoner euro i kontanter.

Vid bekämpningen av svart ekonomi är det enligt åklagarväsendet viktigt att åtminstone Skatteförvaltningen, polisen och åklagarväsendet har gemensamma mål och att alla tar hänsyn till dessa mål när de fördelar sina resurser. Om prioriteringarna är gemensamma och följs av alla kan den totala handläggningstiden för brottmål förkortas. Polisen och åklagaren statistikför också antalet mål på olika sätt, och det finns ingen entydig myndighetsstatistik över återtagandet av brottsvinning.

Vid åklagarväsendet har medlen för bekämpning av svart ekonomi använts för att anställa åklagare som specialiserat sig på ekonomiska brott. Utöver specialiståklagarna för ekonomiska brott (36) finns det regionala åklagare som specialiserat sig på ekonomiska brott samt åklagare som utbildas till experter på ekonomiska brott. Ärendena har blivit mer omfattande, de juridiska problemen svårare och det krävs mer kunskaper bland annat för att återta brottsvinning. Förändringarna i den nationella och internationella omvärlden kräver också mer personalresurser för att den totala handläggningstiden från förundersökning till en lagakraftvunnen dom ska kunna förkortas.

Tullen har inte fått särskilda anslag för bekämpning av svart ekonomi sedan 2015. Sedan 2006 har antalet fast anställda vid Tullen minskat med 550. Dessutom har 205 anställda övergått till andra myndigheter i samband med uppgiftsöverföringar. Tullen hade i slutet av 2018 totalt 1 876 anställda.

I enlighet med regeringsprogrammet deltar Finland aktivt i det internationella samarbetet för bekämpning av svart ekonomi, där Tullen har en viktig roll. Tullen svarar också för skattekontrollen i fråga om de skatteslag som överförs till och tas ut av Skatteförvaltningen. Tullen kommer också att få ytterligare uppgifter i och med att momsfriheten för produkter från länder utanför EU slopas för produkter som är värda mindre än 22 euro. Detta beräknas ge staten 40 miljoner euro i extra skatteinkomster.

Enligt Tullen möjliggör den nuvarande budgetramen inte anskaffning av ny tillsynsteknik, förnyelse av verksamheten eller bekämpning av svart ekonomi och skattekontroll på nuvarande nivå. Också identifieringen och bekämpningen av livsmedelsbedrägerier samt näthandeln och tullbrotten i datanäten kräver tilläggsresurser. Enligt Tullens statistik avslöjades 1 294 skattebedrägerier

Betänkande ReUB 5/2019 rd

brott år 2018, och åren 2012—2018 genererade Tullens bekämpning av ekonomisk brottslighet 195 miljoner euro.

Revisionsutskottet konstaterar att det enligt inkommen information inte verkar ha skett någon förändring till det bättre i myndigheternas förutsättningar för bekämpning av svart ekonomi och ekonomisk brottslighet jämfört med i fjol och att situationen till vissa delar har försämrats. I regeringsprogrammet ingår visserligen också extra anslag, men vad de leder till kan i nuläget inte bedömas närmare.

De minskande resurserna innebär att myndigheternas verksamhet måste anpassas och att tillsynsnivån sjunker. Detta försvagar å sin sida hela myndighetskedjan i bekämpningen av svart ekonomi och försämrar trovärdigheten i myndighetssamarbetet. På grund av resursbristen kan antalet kontrollinsatser minska, likaså risken för att åka fast, och övervakningen sker i mindre omfattning i realtid. Dessutom kommer färre fall av svart ekonomi att upptäckas samtidigt som myndighetsövervakningen drar ut på tiden. Indrivningen och återvinningen av brottsvinning kan minska jämfört med nuläget, vilket leder till ökande skatteskulder och samtidigt ett större totalt skattefel.

Internationaliseringen, den elektroniska handeln och digitaliseringen medför nya utmaningar för alla aktörer. Myndigheterna vill ha tilläggsfinansiering bland annat för att effektivisera myndighetssamarbetet, utveckla analysfunktioner och tekniska gränssnitt för informationsutbyte. Tekniska och automatiserade datahanteringslösningar anses vara ytterst viktiga för att man ska kunna hålla jämna steg med de snabba förändringarna i omvärlden. Utskottet betonar att det viktigaste för en framgångsrik bekämpning av svart ekonomi är att de berörda myndigheternas verksamhetsresurser tryggas. Utöver tekniska tillsynsresurser behövs det också personalresurser för säkerställa att samhällsviktiga skatteinkomster inflyter.

Mål och genomslagskraft

Enligt riksdagens gällande ställningstagande (RSk 42/2010 rd — Ö 8/2010 rd — ReUB 9/2010 rd) förutsätter riksdagen ”att regeringen allokerar resurser för uppföljning av vilket genomslag de viktigaste insatserna mot svart ekonomi har. Också lagstiftning som ökar risken för att svart ekonomi breder ut sig måste uppmärksammas. Behövliga åtgärder för att utveckla insatserna mot svart ekonomi och ekonomisk brottslighet måste vidtas utifrån resultatet av uppföljningen.”

Effekterna av metoderna för bekämpning av svart ekonomi har bedömts till vissa delar. Utredningar visar att de lagstiftningsändringar inom byggbranschen som genomförts sedan 2011, såsom omvänd momsskyldighet, skattnummerregistret och anmälning av entreprenader och arbetstagare, ökade lönesumman för byggbranschen med sammanlagt 300 miljoner euro 2015. Samma år ökade skatteintäkterna med 100 miljoner euro. Den här typen av efterhandskontroll har dock inte fått någon etablerad plats i utredningsverksamheten och har inte heller anvisats resurser.

Under sakkunnigutfrågningen framkom det också ett behov av gemensamma mål för myndigheterna (t.ex. Skatteförvaltningen, polisen och åklagarväsendet) och en enhetlig statistikföring av måluppfyllelsen. Exempelvis statistikför polisen och åklagaren antalet mål på olika sätt, och inte heller återtagandet av brottsvinning statistikförs på samma sätt. Utskottet konstaterar att de gemensamma målen samt uppföljningen av måluppfyllelsen och resurserna behövs med tanke på

Betänkande ReUB 5/2019 rd

hela myndighetskedjans funktion. Utskottet anser att det fortfarande är viktigt att bevaka genomslaget och föreslår därför inte att riksdagens ställningstagande stryks. Det är inte lätt att mäta genomslaget, men arbetet bör fortsätta. Insamlingen och statistikföringen av uppgifter måste utvecklas och lämpliga indikatorer tas fram.

Marginaliseringen av unga

Revisionsutskottet har tidigare behandlat utslagningen bland unga i två betänkanden. Bakgrunden till betänkandet ReUB 1/2014 rd var en undersökning om marginalisering av unga som gjordes på utskottets beställning (riksdagens revisionsutskotts publikation 1/2013, Nuorten syrjäytyminen). Riksdagen godkände med anledning av betänkandet ett ställningstagande i sju punkter (RSk 12/2014 rd), varav sex punkter fortfarande är i kraft. I samband med behandlingen av regeringens årsberättelse 2017 granskade utskottet hur ställningstagandena har beaktats. På basis av de sakkunnigutredningar som då lämnades ansåg utskottet i sitt betänkande ReUB 11/2018 rd att riksdagens ställningstaganden om marginalisering bland unga bör förbli i kraft. Utskottet återkommer nu, i samband med behandlingen av regeringens årsberättelse för 2018, till frågan.

Helhetsansvar saknas

Enligt revisionsutskottets uppfattning är ett stort problem i förebyggandet och bekämpningen av utslagning bland barn och unga att ingen har ett övergripande helhetsansvar för de ungas välbefinnande och främjandet av det. Ärenden som gäller barn, unga och familjer sköts sektorsvis inom både statens och kommunernas förvaltning. När ansvaret fördelas på många aktörer kan det gå så att ingen har överblick eller helhetsansvar över barnets eller den ungas situation och inte heller över vilken hjälp som satts in. Ett barn eller en ung person och hans eller hennes familj kan omfattas av flera tjänster och möta ett stort antal yrkesmänniskor, men ändå inte få del av det stöd han eller hon behöver. Utifrån sakkunnigutfrågningen verkar det som om den samlande och samordnande aktören på kommunnivå ofta är en organisation inom tredje sektorn. När ingen bär helhetsansvaret har ingen heller överblick över eller information om hur tidigare vidtagna åtgärder för att minska utslagningen bland unga har utfallit.

Revisionsutskottet fäste redan 2014 i sitt betänkande (ReUB 1/2014 rd) uppmärksamhet vid att ingen enskild aktör tar huvudansvaret för de tjänster som behövs, utan var och en sköter enbart den egna, sektorspecifika biten. Det är enligt utskottet oroväckande att problemet fortfarande inte har lösts, trots att det är välkänt. Utskottet betonar att det behövs en övergripande samordning av tjänsterna och stödet till barn, unga och familjer. Samtidigt måste det tydligt framgå vem som bär huvudansvaret. På riksnivå bör det övervägas om huvudansvaret och samordningen kan anförtros exempelvis statsrådets kansli. Utskottet hänvisar i detta sammanhang till programmet Sunda lokaler 2028, som genomförs under ledning av statsrådets kansli och som syftar till att åtgärda fukt- och mögelproblemen i byggnader. I likhet med marginaliseringen bland unga är fukt- och mögelproblemen ett fenomen som sträcker sig över många olika förvaltningsområden och där det tväradministrativa, samordnade samarbetet är ytterst viktigt.

Andra problem i förebyggandet och bekämpningen av utslagning bland unga orsakas av att åtgärderna och finansieringen av dem är kortvariga. Organisationernas och kommunernas ungdomsarbete är till sina grundläggande utgångspunkter ett långsiktigt arbete för att förebygga och be-

Betänkande ReUB 5/2019 rd

kämpa utslagning bland unga. Projektbaserad och kortvarig finansiering lämpar sig dåligt för detta ändamål. Under sakkunnigutfrågningen framfördes det att projektfinansiering alltid förutsätter att man planerar nya utvecklingsobjekt, trots att det redan finns verksamhetsmodeller som visat sig vara effektiva. Det belastar i sin tur projektdeltagarna och sänker motivationen. Särskilt med tanke på det förebyggande arbetet är det viktigt att överföra anslag från utvecklingsprojekt till långsiktig och permanent verksamhet. Utskottet upprepar sin ståndpunkt från tidigare (ReUB 1/2014 rd och ReUB 11/2018 rd) att det är avgörande att finansieringen bygger på en stabilare grund i stället för på projektpengar. Projektbaserad finansiering har konstaterats försvåra etableringen av bestående förfaringssätt.

Att projekten och programmen växlar i takt med regeringarna stöder inte heller en långsiktig utveckling av basservicen. Revisionsutskottet har fäst uppmärksamhet vid detta i sitt betänkande ReUB 11/2018 rd, där det behandlade spetsprojekten för statsminister Sipiläs regering. Utskottet ansåg ”att det genom utvärderingar bör utredas om de handlingsmodeller som fått fram genom finansieringen av spetsprojekten har blivit en del av den permanenta verksamheten, eller om finansieringen har gett upphov till projekt av engångskaraktär som saknar långvariga effekter på verksamhetens strukturer och handlingsätt efter att projektet har avslutats. Utskottets uppfattning är att en del av projekten inte har haft möjligheter att lyckas eftersom det behövs mer permanent finansiering för att åstadkomma strukturella reformer i verksamheten.”

Förebyggande verksamhet måste prioriteras

Ett av riksdagens gällande ställningstaganden om marginaliseringen av unga handlar om att flytta tyngdpunkten från korrigerande verksamhet inom social- och hälsovårdstjänsterna till förebyggande verksamhet (RSk 12/2014 rd — Ö 3/2014 rd — ReUB 1/2014 rd): ”Riksdagen förutsätter att regeringen i samband med reformeringen av systemet för social- och hälsovårdstjänster flyttar tyngdpunkten från korrigerande till förebyggande arbete och ingriper i problem hos barn, unga och familjer på ett så tidigt stadium som möjligt. Med tanke på såväl de mänskliga aspekterna som hållbarheten i de offentliga finanserna är det nödvändigt med en omfördelning av de tillgängliga resurserna. Befintlig god praxis bör i samband med reformen spridas och förädlas systematiskt och nya förfaringssätt bör testas.”

På 2000-talet har det gjorts ett flertal ändringar som syftat till att flytta tyngdpunkten i servicen för barn och unga från korrigerande verksamhet till förebyggande stöd. Trots detta har åtskilliga sakkunniga påtalat att samhället inte lyckas hjälpa utsatta barn och unga tillräckligt tidigt. Problemen hinner därför växa sig stora i väntan på stödinsatser. Om man inte lyckas ge tillräckligt med stöd inom basservicen och om det tar lång tid att få tillgång till specialtjänster, hinner problemen förvärras och ackumuleras. Till exempel har man inom mentalvårdstjänsterna inte prioriterat basservicen tillräckligt. Basservicen har enligt de sakkunniga inte realistiska möjligheter att ingripa tidigt när barn och unga har psykiska problem. Utskottet betonar att man vid ordnandet av tjänsterna måste fästa uppmärksamhet vid att de tjänster som unga behöver faktiskt finns och är åtkomliga och att de sätts in i rätt tid.

Som en del av programmet för utveckling av barn- och familjetjänsterna (2016—2018 och 2019) har det i varje landskap byggts upp en verksamhet baserad på familjecenter. Enligt en sakkunnigutredning finns det redan preliminära uppgifter som visar att modellen lett till att barnskyddsbe-

Betänkande ReUB 5/2019 rd

hovet har minskat. Dessutom uppges det att familjecentren har bidragit till att servicen är mindre splittrad och bättre tillgänglig. Under sakkunnigutfrågningen framkom det dock också att de unga och deras behov inte har beaktats tillräckligt i samband med reformen av barn- och familjetjänsterna, utan att arbetet i synnerhet är inriktat på stöd till familjer, barn i lågstadieåldern och yngre barn.

De unga och deras närstående förutsätts vara mycket insatta, aktiva och djärva för att få tillgång till förebyggande stöd. Situationen är problematisk om den unga själv har nedsatt funktionsförmåga, svaga nätverk eller knapp information om de tjänster och verksamhetsformer som står till buds. Problemet ökar av att tjänsterna för unga är splittrade mellan skolhälsovården och elevvården i övrigt. Utskottet anser att barn och unga bör ha lättillgängliga tjänster i sin egen vardagsmiljö.

Möjligheterna att skaffa information om de tjänster som står till buds beror också på hur god läskunnighet den unga har. Enligt en sakkunnigutredning har läskunnigheten försämrats för alla unga sedan 2006 och särskilt i de grupper som redan tidigare har haft svag läsförmåga. Skillnaderna har dessutom ökat. Utskottet anser att det är mycket oroväckande att så många som en tiondel av ungdomarna som avslutar grundskolan inte har den läskunnighet som krävs för fortsatta studier, deltagande i arbetslivet och aktivt medborgarskap.

Enligt en expertutredning har antalet klienter inom barnskyddets öppenvård minskat, men antalet brådskande placeringar har däremot fortsatt öka. År 2017 placerades 4 081 barn brådskande utanför hemmet och år 2018 4 390 barn. Antalet brådskande placeringar har femdubblats på 18 år; år 2000 var antalet 940. Utskottet är mycket oroat över denna utveckling. Enligt en sakkunnigutredning har antalet yngre barn som placerats via barnskyddet varit oförändrat ända sedan 1990-talet, medan antalet omhändertagna tonåringar har ökat. Under sakkunnigutfrågningen framgick det att man på nationell nivå inte vet exakt varför unga i allt större utsträckning får problem eller vilka faktorer som ligger bakom detta.

Barnskyddslagen (417/2007) ålägger kommunen att ordna nödvändig eftervård för barn och unga som fått vård utom hemmet. Enligt uppgifter från Kommunförbundet var 1 621 barn och unga placerade på grund av eftervård år 2018. Dessutom fick sammanlagt 7 595 barn och unga personer inom eftervården stöd inom öppenvården. Den övre åldersgränsen för eftervården stiger i början av nästa år från 21 år till 25 år, vilket innebär att antalet unga som får eftervård ökar. Under de följande fyra åren kommer ingen att försvinna från eftervården på grund av ålder och varje år kommer enligt Kommunförbundet cirka 2 200—2 500 nya unga att omfattas av eftervården efter att de fyllt 18 år. Statsandelen för skötseln av den utvidgade uppgiften kommer från och med 2020 att uppgå till 12 miljoner euro under fyra år i följd.

Sakkunniga har påtalat brister i eftervården. Beroende på hemkommun kan stödets art och belopp variera stort och hjälpen kan vara slumpmässig. Eftervårdens innehåll påverkas av var den unga personen bor i Finland och vilken kommun som ansvarar för ordnandet av eftervården och kostnaderna för den. Dessutom beaktar inte eftervården alltid de ungas individuella behov.

Betänkande ReUB 5/2019 rd

Tillgången till mentalvård och missbruksvård

I fråga om mentalvård och missbruksvård har riksdagen godkänt följande ställningstagande (RSk 12/2014 rd — Ö 3/2014 rd — ReUB 1/2014 rd), som fortfarande är i kraft: ”Riksdagen förutsätter att regeringen skriker till åtgärder för att i första hand de som löper störst risk för att marginaliseras och lider av psykisk ohälsa eller drogproblem ska få den hjälp de behöver.” Det behövs tidiga insatser och tjänster med låg tröskel. Den unga måste också få en kontaktperson, som oberoende av förvaltningsgränserna snabbt och smidigt kan hitta den hjälp och de tjänster den unga behöver. Det är särskilt viktigt att utse kontaktpersoner för de unga invandrare som löper störst risk för utslagning.

Under sakkunnigutfrågningen framgick det att psykiska störningar hör till de vanligaste hälsoproblemen bland skolelever och unga vuxna. Cirka 20—25 procent av de unga lider av psykisk ohälsa i något skede. Enligt arbetsfördelningen mellan primärvården och den specialiserade sjukvården hör vården av lindriga mentala störningar till primärvården. Servicesystemet är splittrat, eftersom mentalvårdstjänsterna för barn och unga administrativt är placerade under hälso- och sjukvården (barnrådgivningen, skol- och studerandehälsovården, hälsovårdscentralen), bildningsväsendet (småbarnspedagogiken, kurators- och psykologtjänsterna inom elevvården, ungdomsarbetet) samt socialvården (familjerådgivningsbyråerna, familjearbetet, barnskyddet). Barn och unga får inte tillräckligt med hjälp på basnivå för sina psykiska problem, vilket leder till att den specialiserade sjukvården överbelastas. Dessutom lyfte sakkunniga fram att servicesystemet inte är koordinerat. Det finns ingen som leder eller har det övergripande ansvaret för att främja barns och ungas psykiska hälsa eller för att förebygga och behandla psykiska problem. Utskottet anser det vara ytterst viktigt att mentalvårdstjänsterna för barn och unga på basnivå fungerar och är enkelt tillgängliga. Problemen kan då åtgärdas snabbare och den specialiserade sjukvården behöver inte belastas i nuvarande omfattning. Det är motiverat av såväl mänskliga som ekonomiska skäl.

Finlands Kommunförbund undersökte 2017 tillgången till tjänster för barn som är klienter inom barnskyddet. I fråga om alla som omfattades av utredningen hade tillgången till undersökningar och tjänster inom hälso- och sjukvården försämrats jämfört med tidigare. Den mest betydande försämringen hade skett i tillgången till mentalvårdstjänster. I brist på mentalvårdstjänster har barn i stället placerats i vård utom hemmet. Av undersökningen framgick det att var tredje kommun ofta hade placerat barn i vård utom hemmet därför att behövliga mentalvårdstjänster inte kunde ordnas. Revisionsutskottet ser med allvar på den rådande situationen där brister i tillgången till mentalvårdstjänster kompenseras med hjälp av barnskyddstjänster. Det är inte godtagbart och det är inte heller ändamålsenligt med tanke på skötseln av statsfinanserna.

Psykisk ohälsa och missbruksproblem har ofta samband med varandra. De kan inte bara orsaka utan också vara en följd av utslagning. Enligt en rapport som Institutet för hälsa och välfärd sammanställt utifrån materialet i kommunenkäten 2016 meddelade 84 procent av kommunerna att de utför förebyggande rusmedelsarbete för unga, medan 69 procent uppgav att de utför motsvarande arbete riktat till barn. Enligt sakkunniga har det i fråga om användningen av berusningsmedel bland unga skett en positiv förändring på så sätt att användningen av alkohol har minskat på 2010-talet. Däremot har det under de senaste åren blivit vanligare att pröva och att bruka narkotika. Det är ofta svårt för unga att få missbrukarrehabilitering, det finns inte tillräckligt med lågtröskeltjänster, systemen hittar inte de unga som lider av allvarliga missbruks- och psykiska problem el-

Betänkande ReUB 5/2019 rd

ler så misslyckas de med att binda klienterna vid behandlingen. Utskottet anser att situationen är oroväckande och anser att de unga bör få bättre tillgång till effektiva missbrukstjänster.

Informationsgången mellan myndigheterna

Två av riksdagens gällande ställningstaganden om marginaliseringen av unga gäller frågor om dataskydd och tystnadsplikt i anslutning till tjänsterna för barn, unga och familjer samt säkerställande av informationsutbytet och enhetlig praxis för dataskydd och tystnadsplikt (RSk 12/2014 rd — Ö 3/2014 rd — ReUB 1/2014 rd, punkterna 4 och 5). Enligt uppgift finns det fortfarande brister i informationsgången mellan myndigheterna. Lagstiftningen innehåller många sektorspecifika bestämmelser om behandlingen av personuppgifter som uppkommit inom tjänsterna för barn, unga och familjer. Rätten att få information av andra myndigheter varierar dessutom beroende på sektor. Lagstiftningen om informationshantering kan inte utnyttjas tillräckligt väl, eftersom dataskyddsbestämmelserna för det egna området finns utspridda i olika författningar. De yrkesutbildade känner inte till alla bestämmelser och är därför osäkra på vilka rättigheter de har. Tolkningen av lagstiftningen om informationshantering är också varierande. Enligt de sakkunniga som utskottet hört hindrar sekretessbestämmelserna inte samarbete mellan yrkespersoner när det gäller tjänster för barn, unga och familjer. Problemen med informationsgången beror oftare på bristfällig kännedom om lagstiftningen än på själva lagstiftningen. Utskottet konstaterar att det bristfälliga informationsutbytet mellan myndigheterna försvagar barns, ungas och familjers tillgång till hjälp i ett tidigt skede och i rätt tid och anser det vara viktigt att myndigheternas kommunikativa kompetens stärks genom utbildning och anvisningar.

Under sakkunnigutfrågningen aktualiserades problemen med informationsutbytet mellan kommunerna och FPA när det gäller det grundläggande utkomststödet. Lagstiftningen innehåller endast ett fåtal bestämmelser som gör det möjligt att för Folkpensionsanstalten och kommunen att på eget initiativ utbyta information utan klientens samtycke, även om båda aktörerna i första hand arbetar för klientens bästa. Det finns inte heller något gemensamt informationssystem mellan Folkpensionsanstalten och kommunerna eller sådana verktyg för informationsutbyte och kommunikation med hjälp av vilka man kan säkerställa att enskilda kontakter mellan myndigheterna lyckas. Det kan leda till att ett beviljat utkomststöd inte är förenligt med en enskild klients intressen eller de facto motsvarar klientens livssituation eller rättigheter.

Ungas delaktighet

Under sakkunnigutfrågningen betonades starkt vikten av att de unga är delaktiga. Samtidigt påtalades att de unga upplever brister i möjligheterna till delaktighet. De unga upplever ofta att bemötandet i servicekontakterna är nedvärderande och ringaktande; de känner sig åsidosatta och bortglömda. Det är enligt utskottet oroväckande, eftersom dessa negativa erfarenheter försvagar de ungas förtroende för tjänsterna och tillgången till hjälp samt höjer tröskeln för att ansöka om stöd. Utskottet fäster också uppmärksamhet vid att den unga personen måste bemötas och behandlas som en individ. De ungas önskemål om till exempel fortsatta studier måste uppmärksammas och stödjas. Deras möjligheter att avancera i studierna får inte bedömas utifrån att de eventuellt har varit föremål för barnskyddsåtgärder. Delaktighet är i bästa fall att den unga själv kan påverka sina egna mål och tas på allvar.

Betänkande ReUB 5/2019 rd

Utskottet fäster uppmärksamhet vid att det under sakkunnigutfrågningen framkom att det inte finns tillgång till information om de ungas erfarenheter av tjänsterna eller om otillfredsställda servicebehov. Användningen av tjänsterna statistikförs noggrant, men uppgifterna om tjänsternas kvalitet är obetydliga. När tjänsterna för unga utvecklas är det viktigt att vid sidan av den evidensbaserade kunskapen och expertkunskapen ta hänsyn till de ungas erfarenheter av tjänsterna.

På basis av de utredningar som revisionsutskottet fått anser revisionsutskottet att riksdagens ställningstaganden om marginaliseringen bland unga bör bibehållas. Utskottet kommer att följa upp och inleda ett forskningsprojekt kring ämnesområdet.

Fukt- och mögelproblemen i byggnader

Nuläget

I betänkandet om fukt- och mögelproblem i byggnader (ReUB 1/2013 rd) från 2013 pekar utskottet på en mängd frågor som gäller kvalitet i byggandet, kompetens, utbildning och rådgivning i byggbranschen, ansvarsfrågor inom byggande och tillsyn över byggande. Betänkandet baserar sig på en undersökning som utskottet beställt (Riksdagens revisionsutskotts publikation 1/2012) och på en omfattande sakkunnigutfrågning. På basis av betänkandet godkände riksdagen ett ställningstagande i 14 punkter (riksdagens skrivelse RSk 5/2013 rd), vars genomförande utskottet har bevakat.

I samband med behandlingen av regeringens årsberättelse för 2018 har utskottet satt sig in i nuläget i fråga om fukt- och mögelproblem. På basis av sakkunnigutfrågningen anser utskottet att åtgärderna för att förbättra kvaliteten på byggandet, förebygga fukt- och mögelproblem och minska de olägenheter som dessa orsakar fortfarande inte är tillräckliga. Problem som hänför sig till byggkvaliteten i offentliga byggnader och andra nybyggen aktualiseras ständigt. Utskottet har fäst uppmärksamhet vid problemet i betänkandena ReUB 3/2018 rd och ReUB 8/2017 rd och i utlåtandet ReUU 10/2018 rd. Utskottet konstaterar dock att utskottets betänkande från 2013 och riksdagens ställningstaganden har bidragit till att det har skett en förbättring.

Projektet Sunda lokaler 2028

Utskottet konstaterar att det omfattande och förvaltningsövergripande projektet Sunda lokaler 2028, som inleddes 2018, är viktigt för att uppnå det som riksdagen förutsatte i sina ställningstaganden. Programmet pågår i tio år och målet är friskare offentliga byggnader och att alla som får symtom av inomhusluften ska erbjudas effektiv vård och rehabilitering. Programmet samordnas av statsrådets kansli och för genomförandet svarar miljöministeriet, social- och hälsovårdsministeriet och undervisnings- och kulturministeriet inom sina respektive förvaltningsområden. Under en period av tio år ska en rad insatser göras inom följande sju områden:

- 1) åtgärder för att utreda offentliga byggnaders skick och utveckla verksamhetsmodellen Sunda lokaler 2028
- 2) interaktion och kommunikation
- 3) främjande av hälsa och välfärd
- 4) insatser för att stärka processerna kring byggande samt användning och underhåll av fastigheter

Betänkande ReUB 5/2019 rd

- 5) insatser för att stärka upphandlings- och ägandetjänsterna med avseende på gott byggande
- 6) bedömning och uppdatering av kompetensen
- 7) uppföljning av programmets verkställande och genomslagskraft.

Detta ingår också i regeringsprogrammet, enligt vilket ambitionsnivån för projektet Sunda lokaler 2028 ska höjas och projektets mål och verksamhetsområde ses över för att främja effektivare lösningar på ineluftsproblem.

Utifrån sakkunnigutfrågningen är en av smärtpunkterna i projektet de knappa resurserna i förhållande till problemets omfattning. Under sakkunnigutfrågningen fästes uppmärksamhet vid att uppnåendet av projektets mål förutsätter mer personalresurser och ekonomiska incitament för kommunsektorn, och att genomförandet av projektets många åtgärder förutsätter mer resurser också för delområdet främjande av hälsa och välfärd. Trots att projektet bara är i början av sin bana är resurserna redan så knappa att alla delprojekt för främjande av hälsa och välfärd inte har kunnat genomföras som planerat. I budgetpropositionen för 2020 föreslås ett anslag på 1,5 miljoner euro för projektet (23.01.25). Avsikten är att anslaget under momentet ska användas till stöd för genomförandet av åtgärdsprogrammet, såsom samordning, interaktion, kommunikation och utredningar vid statsrådets kansli och vid ministerierna. Enligt planen för de offentliga finanserna (SRR 2/2019 rd) kommer det att avsättas 1,5 miljoner euro om året till Sunda lokaler under åren 2020—2023. Utskottet anser att det reserverats för lite anslag och personalresurser för projektet Sunda lokaler 2028 för att projektet ska kunna inledas på ett resultatrikt sätt och de mål som ställts upp för projektet ska kunna nås. Det nuvarande anslaget räcker inte till för att i avgörande utsträckning förebygga problem med inomhusluften eller för reducera de olägenheter som dålig inomhusluft ger.

Centrala problemområden

Kommunernas möjligheter att reparera och förnya sitt byggnadsbestånd varierar. Utifrån sakkunnigutfrågningen behövs det i kommunerna utöver ekonomiska resurser fortfarande mycket stöd i hanteringen av frågor som gäller inomhusluft, bland annat gällande bygghälsokompetens, bedömning av hälsorisker, tillägnande av god praxis, underhåll av byggnadsbeståndet, prioritering av reparationsobjekt, samarbete mellan olika aktörer, hantering av det offentliga trycket i beslutsfattandet samt kommunikation. Finlands Kommunförbund föreslår att följande åtgärder fogas till projektet Sunda lokaler 2028:

- 1) en teknisk-ekonomisk inventering av kommunernas ekonomiska förutsättningar att förnya byggnadsbeståndet
- 2) en incitamentsmekanism riktad till kommunerna i syfte att förbättra underhållet av kommunernas fastigheter
- 3) långsiktigt stöd och incitament för de olika faserna i förnyelsen av servicenäten, till exempel skolnätet; direkt stöd till undersökning av inomhusluften och av byggnaders skick samt stöd till förnyelse av byggnadsbeståndet genom incitament
- 4) 1—2 experters arbetsinsats under tio års tid för att samordna kommunfältets åtgärder och kommunnätverk samt svara för kommunikationen
- 5) en incitamentsmekanism för att främja kommunernas kompetens inom bygghälsa.

Betänkande ReUB 5/2019 rd

Kommunförbundets uppskattning av kostnaderna för de nämnda tilläggsåtgärderna är cirka 3,5—4,5 miljoner euro per år. Enligt Kommunförbundet kan de problem som hänför sig till investeringar och underhåll av fastigheter inte lösas enbart genom kommunikation och spridning av god praxis.

Det behövs fler experter på området, och utskottet anser det därför vara nödvändigt att stärka kompetensen och utbildningen i frågor som gäller inomhusluft, bland annat byggnadsfysik. Bristen på experter märks till exempel vid miljöministeriet, där det tidvis inte funnits en enda specialist på inomhusluft och det har varit svårt att hitta kompetent personal. Utskottet välkomnar att man inom programmet Sunda lokaler 2028 år 2020 avser starta en utredning om den kompetens som den nuvarande utbildningen inom fastighets- och byggbranschen genererar. Samtidigt ska det utredas hur väl lärarna i branschen behärskar frågor som gäller inomhusluft.

Utskottet anser det viktigt att satsa på tvärvetenskaplig forskning för att därigenom öka kunskapen om hur problem med inomhusluften kan förebyggas och minska de sanitära olägenheter som problemen orsakar. Tvärvetenskaplig forskning bidrar till att förstå och hantera luftproblemen på ett mer övergripande sätt och till att minska den rådande motsättningarna och misstron inom sektorn samt nå bättre samsyn i fråga om kunskapsunderlaget. Utskottet anser det vara bra att man i projektet Sunda lokaler 2028 år 2019 har valt utvecklandet av ett forskarnätverk, forskningssamarbete och ett forskningsprogram för inomhusluft som en av verksamhetens tyngdpunkter. Utifrån nuvarande forskningsrön är det inte möjligt att med fullständig säkerhet påvisa sanitära olägenheter eller hälsorisker. Enligt den nationella kartläggningen av inomhusluften, som publicerades i oktober 2019, upplever människor ofta hälsorisker i anslutning till inomhusluften som större och allvarigare än de enligt nuvarande forskningsrön är. Utskottet anser det vara viktigt att myndighetskommunikationen grundar sig på tillförlitliga forskningsrön, varvid man undviker onödig oro för hälsorisker och olägenheter för hälsan. Befintliga forskningsrön bör bättre än för närvarande kunna utnyttjas i förebyggande och korrigerande åtgärder mot problem med inomhusluften.

En utgångspunkt för projektet Sunda lokaler 2028 har varit revisionsutskottets betänkande från 2013 om fukt- och mögelproblem i byggnader och riksdagens ställningstagande på basis av det. Utifrån ställningstagandet har det gjorts insatser för att förbättra kvaliteten på byggandet och förebygga fukt- och mögelproblem i byggnader och de olägenheter som dessa orsakar. Det behövs dock mer information om de konkreta resultaten och åtgärdernas verkningsfullhet. Enligt uppgift kommer de i kraft varande punkterna i riksdagens ställningstagande från 2013 att beaktas i genomförandet av projektet och den pågående totalreformen av markanvändnings- och bygglagen. Utskottet konstaterar att projektet Sunda lokaler 2028 nu är regeringens viktigaste instrument i kampen mot fukt- och mögelproblem och att genomförandet av det är en förutsättning för att kraven i riksdagens ställningstaganden ska kunna fullgöras. Utskottet kommer att bevaka ärendet och *förutsätta att regeringen i samband med regeringens årsberättelse rapporterar om de konkreta resultaten av projektet Sunda lokaler 2028 och utvärderar projektets effekter.*

Utrikesministeriets datasäkerhet

I sitt betänkande om regeringens årsberättelse 2017 fäste utskottet uppmärksamhet vid förändringarna i utrikesministeriets verksamhetsmiljö och särskilt vid datasäkerhetsriskerna. Utifrån ut-

Betänkande ReUB 5/2019 rd

skottets betänkande ReUB 11/2018 rd godkände riksdagen följande ställningstagande: ”Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att förbättra datasäkerhetsarrangemangen för utrikesförvaltningen och inkluderar de anslag som behövs i en tilläggsbudgetproposition för 2019.” Vid behandlingen av regeringens årsberättelse för 2018 strävade utskottet efter att utreda vilka åtgärder som vidtagits med anledning av riksdagens ställningstagande om utrikesförvaltningens datasäkerhet.

Enligt regeringens årsberättelse för 2018 har informations- och cybersäkerheten en stor betydelse i utrikesförvaltningens verksamhet bland annat till följd av Finlands EU-ordförandeskap. Riktade sabotageprogram, avancerade nätattacker, falsk nyhetsförmedling och andra försök till informationsinhämtning och påverkan har fortsatt att ha en betydande eller växande roll och påverkar i synnerhet aktörer som utrikesförvaltningen, som är verksamma globalt och har omfattande kontakter med många intressentgrupper. Enligt årsberättelsen kommer utrikesförvaltningens särskilda behov att beaktas i statsrådets centraliserade lösningar.

Enligt de sakkunniga som utskottet hört har de av riksdagen påtalade utvecklingsbehoven vid de utländska beskickningarna beaktats och korrigerande åtgärder vidtagits. Enligt uppgift till utskottet blev kostnadskalkylerna för de åtgärder som riksdagen förutsätter klara först våren 2019. Därför kunde medel inte anslås i tilläggsbudgeten för 2019. I budgetpropositionen för 2020 har utrikesministeriet anvisats medel motsvarande ett årsverke för datasäkerhet och 1,5 miljoner euro för utveckling av informationssäkerheten.

Arbetet med att planera skyddade förhandlingslokaler och ett datasystem för skyddad dialog i realtid har inletts. Genom de beviljade anslagen kan utrikesministeriet genomföra dessa projekt. I vilken ordning rummen ska inrättas beror på statsledningens informationsbehov och möjligheterna att omvandla befintliga lokaler. Ambassaden i Moskva och representation i Nato står först i tur. Det är dock inte möjligt att ordna skyddade lokaler vid alla beskickningar, av skäl som anknyter till de befintliga byggnaderna. När det gäller att förbättra informationssäkerheten finns det enligt sakkunniga också utmaningar i anknytning till personalens kompetens och tillgången till datateknisk personal.

Det är enligt utskottet välkommet att utrikesministeriet har anvisats anslag för att utveckla informationssäkerheten. Utskottet fäster dock uppmärksamhet vid att tillgången till datateknisk personal, utvecklandet av hela personalens kunskaper och färdigheter samt beskickningarnas lokallösningar fortfarande är viktiga för säkerställandet av informationssäkerheten. Utskottet anser det vara viktigt att man på alla organisationsnivåer vid utrikesministeriet fäster särskild uppmärksamhet vid vikten av att bygga upp en verksamhetskultur som främjar informationssäkerheten. Informationssäkra verktyg och tillvägagångssätt måste användas även om det är mer krävande än att använda vanliga arbetsredskap.

Med stöd av vad som anförts ovan föreslår utskottet att punkt 3 i riksdagens ställningstagande RSk 47/2018 rd — B 11/2018 rd — B 17/2018 rd stryks och ersätts med följande nya ställningstagande. *Riksdagen förutsätter att regeringen går vidare med åtgärderna för att förbättra datasäkerhetsarrangemangen inom utrikesförvaltningen och rapporterar om dem i regeringens årsberättelse.*

Betänkande ReUB 5/2019 rd

Ställningstaganden som kan strykas

Revisionsutskottet anser att åtgärderna med anledning av följande ställningstaganden har varit tillräckliga eller att ställningstagandena fortfarande är relevanta, men inte längre aktuella.

Svart ekonomi

RSk 42/2010 rd — Ö 8/2010 rd

Åtgärder som förbättrar registeruppgifternas aktualitet, tillförlitlighet och tillgänglighet

6. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att göra registeruppgifterna mer aktuella, tillförlitliga och lättillgängliga. I det sammanhanget ska man också utreda behovet att utveckla bestämmelserna om registeranteckningsbrott, så att förfalskning av registeruppgifter effektivt kan förebyggas genom kriminalisering.

Beredning av lagstiftning om typgodkända kassaapparater inom hotell- och restaurangbranschen

8. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för beredning och införande av lagstiftning om typgodkända kassaapparater i syfte att kontrollera oregistrerade köp inom restaurangbranschen. Man bör utifrån restaurangbranschens erfarenheter överväga om lagstiftningen ska utsträckas också till andra kontantbranscher.

Behovet av skatteövervakning inom flerstegsmodellen för förvaltarregistrering

9. Riksdagen förutsätter att regeringen på allvar fokuserar på skattekontrollen inom flerstegsmodellen för förvaltarregistrering av värdepapper. Dessutom bör man särskilt noga ge akt på lagstiftningens effekter och ingripa i lagstridiga arrangemang genom lagstiftning och andra åtgärder.

Skärpning av maximistraffet för grovt skattebedrägeri och andra grova ekonomiska brott

10. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att höja maximistraffen för grovt skattebedrägeri och andra grova ekobrott.

Utvidgad användning av administrativa påföljdsavgifter på områden med utbredd svart ekonomi

19. Riksdagen förutsätter att regeringen omedelbart utreder möjligheten att utvidga användningen av administrativa påföljdsavgifter, särskilt inom branscher med utbredd svart ekonomi.

RSk 26/2015 rd — B 9/2015 rd — B 15/2015 rd

Betänkande ReUB 5/2019 rd

Informationsutbyte mellan myndigheterna för bekämpning av svart ekonomi

2. Riksdagen förutsätter att regeringen inom 2016 lämnar en utredning till riksdagen om vilka åtgärder den har vidtagit för att förbättra informationsutbytet mellan myndigheterna dels i kampen mot svart ekonomi, dels i ett mer allmänt perspektiv.

Informationssystemen i offentlig sektor

RSk 10/2012 rd — Ö 3/2012 rd

Social- och hälsovården; datasystem och finansiering

2. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder och med det snaraste utnyttjar informationshanteringslagens möjligheter att genom förordning föreskriva om bl.a. öppna gränssnitt. Samtidigt som beslut fattas om servicestrukturerna och organiseransvaret inom social- och hälsovården bör den behörighet och det ansvar som informationshanteringsstrukturen kräver läggas fast så att ingen som helst ovisshet råder om vilken aktör som bär ansvaret i sista hand.

Fukt- och mögelproblem i byggnader

Utskottet föreslår att följande punkter stryks och ersätts med nya ställningstaganden enligt beslutsförslaget.

RSk 5/2013 rd — Ö 5/2013 rd

Översyn av styrningen och rådgivningen i byggfrågor för att få bukt med fuktproblemen

1. Riksdagen förutsätter att regeringen initierar en översyn av styrningen och rådgivningen i byggfrågor, eftersom det nuvarande styrsystemet inte fungerar. Resultatet bör vara ett centraliserat statligt styr- och rådgivningssystem för fukthantering under byggnadens livscykel och i byggfasen. Av de nuvarande myndigheterna kunde uppgiften lämpligen anförtros exempelvis Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet eller någon av närings-, trafik- och miljöcentralerna.

Byggnaders sundhet och kompetenskraven inom byggbranschen

3. Riksdagen förutsätter att regeringen tar större hänsyn till byggnaders inomhusmiljö redan i den pågående beredningen av ändringar i markanvändnings- och bygglagen och byggbestämmelsesamlingen. Beredningen bör även inkludera tydliga kompetenskrav för byggbranschen, eftersom dessa tillför branschen större kunskap och ökar antalet kvalificerade experter. Kraven bör dessutom samstämma med lagstiftningen om hälsoskydd och arbetarskydd.

Tillsynen över byggnaders sundhet

4. Riksdagen förutsätter att regeringen kommer på reella metoder att få människor att iaktta författningarna och bestämmelserna om friska hus. Det måste gå att övervaka byggen bättre och

Betänkande ReUB 5/2019 rd

övervakningen måste ske vid rätt tidpunkt. Dokumentationen av varje byggfas måste förbättras på det sätt som föreslås i betänkandet, likaså förfarandet med inspektionsprotokoll, för att man ska kunna verifiera vem som har gjort vad, när och hur. Dessutom bör det t.ex. finnas en skylt som visar vem som varit huvudplanerare, huvudentreprenör och övervakare.

Bättre fukthantering på byggarbetsplatser

5. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att fukthanteringen på byggen ska bli bättre. En ansvarig fukt- och sundhetsexpert bör utses för krävande byggen. På andra byggen bör den ansvarige arbetsledaren ha större ansvar för fukthanteringen. Regeringen bör dra upp riktlinjer för en byggspecifik fukthanteringsplan. Den naturliga och vedertagna praxisen skulle sedan vara att inkludera denna plan i anbudsförfrågan för byggprojektet.

Förfaringssätt och metoder för att utreda fukt- och mögelskador

7. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att tillvägagångssätten och metoderna för att klarlägga fukt- och mögelskador ska bli tillförlitligare. Det har visat sig att fukt- och mögelsaneringar ofta misslyckas. I samband med den pågående översynen av hälsoskyddslagen och anvisningarna om boendehälsa bör man gå in för att förbättra metoderna för att upptäcka orsakerna till hälsoproblem och tydliggöra användningen av riktvärden. Dessutom bör allmänheten informeras om vad som fortsatt är oklart om fukt- och mögelproblemet trots alla forskningsrön.

Information om fukt- och mögelskadade hus för att förkorta exponeringstiden

8. Riksdagen förutsätter att regeringen omedelbart reagerar och går ut bl.a. med anvisningar och information om god praxis för att den tid människor exponeras för fukt- och mögelskador i hus ska bli så kort som möjligt.

Tillgång till vård för personer med besvär eller sjukdom på grund av inomhusluften

11. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att människor som fått symtom eller insjuknat på grund av dåligt inomhusklimat ska få bättre undersökningar, vård och myndighetsstöd så som föreslås i betänkandet. Alla som lider av ohälsa måste få komma till behövliga undersökningar och bli hjälpta, oavsett om de jobbar eller inte och var i Finland de än bor. Även i det fall att osäkerhet råder om den medicinska orsaken till symtomen eller sjukdomen gäller det att på alla tänkbara sätt försäkra sig om att patienten får så god vård som möjligt.

RSk 36/2017 rd — B 14/2017 rd — B 9/2017 rd

Projektet Sunda lokaler 2028

2. Riksdagen förutsätter att regeringen rapporterar om framstegen och resultaten i projektet Sunda lokaler 2028 för första gången i samband med regeringens årsberättelse 2017.

Betänkande ReUB 5/2019 rd

Riksdagens budget- och tillsynsbefogenheter

RSk 37/2017 rd — EÄ 21/2016 rd

Sakkunnigas roll i riksdagens utskott

1. Riksdagen förutsätter i syfte att säkerställa riksdagens budget- och tillsynsbefogenheter att regeringen utreder behovet av och möjligheterna att genom lagstiftningen stärka revisionsutskottets och de övriga utskottens tillsyn så att utskotten kan kräva att sakkunniga infinnar sig för hörande och så att det kan förordnas att deras yttranden ges med samma skyldigheter som gäller för vittnen.

Motivering till avförandet: För att kunna utöva sin budget- och tillsynsbefogenheter är det ytterst viktigt att riksdagen får korrekt och relevant information. Riksdagsarbetet styrs i första hand av grundlagen och riksdagens arbetsordning. Ställningstagandet förutsätter helt nya slags bestämmelser om vilka sanktioner som kan införas i riksdagsarbetet i fråga om skyldigheten att infinna sig för hörande eller hålla sig till sanningen. En väsentlig skillnad mellan en sakkunnig och ett vittne är att en sakkunnig, till skillnad från ett vittne, kan bytas ut mot en annan person som förvärvat ett likadant yrke eller samma sakkunskap.

Riksdagens permanenta anslagsökningar

4. Riksdagen förutsätter att regeringen i budgetpropositionen ger en motivering i det fall att anslagsökningar som riksdagen gjort i föregående budget och som avsetts vara permanenta inte har tagits in i påföljande års budgetproposition.

Motivering till avförandet: I sitt svar på riksdagens ställningstagande konstaterar regeringen att de anslagsökningar som riksdagen gör vanligen behandlas som engångsföreteelser. På motsvarande sätt behandlas de ökningarna som riksdagen beslutat om som permanenta i budgetpropositionen, om riksdagen särskilt har konstaterat att de ska vara det. Det har dock inte varit praxis i riksdagen att särskilt nämna om en anslagsökning är avsedd att vara permanent. Efter det att ställningstagandet har antagits har två budgetpropositioner lagts fram. I dessa ingår inte de motiveringarna som förutsätts i riksdagens ställningstagande, eftersom riksdagen inte har nämnt att anslagsökningarna är permanenta.

Regeringens årsberättelse 2017

RSk 47/2018 rd — B 11/2018 rd — B 17/2018 rd

Förbättring av utrikesförvaltningens dataskyddsarrangemang

3. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att förbättra datasäkerhetsarrangemangen för utrikesförvaltningen och inkluderar de anslag som behövs i en tilläggsbudgetproposition för 2019.

Betänkande ReUB 5/2019 rd

Beaktande av uttalanden

4. Riksdagen förutsätter att regeringen på behörigt sätt beaktar de ställningstaganden om tidigare uttalanden från riksdagen och andra omständigheter som ingår i detta betänkande och i de bifogade utlåtandena från fackutskotten.

Utvecklingsbehov i bostadspolitiken

RSk 26/2018 rd — EÄ 61/2016 rd

Bättre kvalitet i byggandet och byggnadsanvändningen

8. Riksdagen förutsätter att kvaliteten på byggandet och användningen av byggnader förbättras klart och att tillsynen och ansvarsfördelningen görs tydligare. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder vilken typ av hjälp och stöd de som hamnat i en s.k. mögelfälla behöver. Riksdagen upprepar i sammanhanget också sina ståndpunkter i fråga om fukt- och mögelproblem i byggnader.

Ställningstaganden som ska stå kvar

Följande ställningstagen ska fortfarande gälla.

Svart ekonomi

RSk 42/2010 rd — Ö 8/2010 rd

Samlad bedömning av beställansvarslagen

4. Riksdagen förutsätter att regeringen gör en övergripande bedömning och översyn av beställansvarslagen. Dess utvecklingsbehov ska anges detaljerat utifrån praktiska erfarenheter och i enlighet med lagens syfte.

Möjligheten till skatteplanering med karaktär av skatteundandragande ska förhindras i lagstiftningen

23. Riksdagen förutsätter att regeringen ser till att lagar bereds så att lagstiftningen inte ger möjlighet till skatteplanering med karaktär av skatteundandragande.

Allokering av resurser för uppföljningen av vilket genomslag de viktigaste insatserna mot den svarta ekonomin har haft

24. Riksdagen förutsätter att regeringen allokera resurser för uppföljning av vilket genomslag de viktigaste insatserna mot svart ekonomi har. Också lagstiftning som ökar risken för att svart ekonomi breder ut sig måste uppmärksammas. Behövliga åtgärder för att utveckla insatserna mot svart ekonomi och ekonomisk brottslighet måste vidtas utifrån resultatet av uppföljningen.

Betänkande ReUB 5/2019 rd

RSk 14/2016 rd — B 10/2016 rd — B 15/2016 rd

Spetsprojekt för bekämpning av svart ekonomi

1. Riksdagen förutsätter att regeringen i åtgärdsprogrammet tar in centrala projekt som har stor betydelse för bekämpningen av svart ekonomi och att regeringen säkerställer att det finns tillräckliga resurser för att genomföra projekten.

Marginaliseringen av unga

RSk 12/2014 rd — Ö 3/2014 rd

Förebyggande verksamhet måste prioriteras

1. Riksdagen förutsätter att regeringen i samband med reformeringen av systemet för social- och hälsovårdstjänster flyttar tyngdpunkten från korrigerande till förebyggande arbete och ingriper i problem hos barn, unga och familjer på ett så tidigt stadium som möjligt. Med tanke på såväl de mänskliga aspekterna som hållbarheten i de offentliga finanserna är det nödvändigt med en omfördelning av de tillgängliga resurserna. Befintlig god praxis bör i samband med reformen spridas och förädlas systematiskt och nya förfaringssätt bör testas.

Hjälp till dem som löper störst risk för att marginaliseras och lider av psykisk ohälsa eller drogproblem

2. Riksdagen förutsätter att regeringen skrider till åtgärder för att i första hand de som löper störst risk för att marginaliseras och lider av psykisk ohälsa eller drogproblem ska få den hjälp de behöver. Det förutsätter tidiga insatser, lättillgänglig service och att den unga har en kontaktperson som oberoende av förvaltningsgränserna snabbt och smidigt kan leta fram den hjälp och de tjänster den unga behöver. Det är särskilt viktigt att utse en kontaktperson för unga invandrare, eftersom de löper större risk för att marginaliseras.

Dataskydds- och sekretessärenden som gäller tjänster för barn, unga och familjer

4. Riksdagen förutsätter att regeringen skrider till åtgärder när det gäller dataskydd och tystnadsplikt i anslutning till tjänsterna för barn, unga och familjer. Beredningen bör anförtros ett enda ministerium. Ministeriet bör ges förutsättningar och befogenhet att samla och förenhetliga bestämmelserna om dataskydd och tystnadsplikt vid myndigheterna till den del de gäller de nämnda tjänsterna. Ministeriet ska vidta behövliga lagstiftningsåtgärder för att undanröja hindren för elektronisk dokumenthantering och multiprofessionellt samarbete i arbetet för att förebygga marginalisering av unga och hjälpa marginaliserade unga.

Säkerställande av informationsgången samt enhetlig praxis för dataskydd och tystnadsplikt

5. Riksdagen förutsätter med hänvisning till punkt 4 i ställningstagandet att regeringen genom föreskrifter, anvisningar och utbildning säkerställer informationsutbytet och att enhetlig praxis för dataskydd och tystnadsplikt tillämpas i samarbetet mellan myndigheter. Lagstiftningen, det prak-

Betänkande ReUB 5/2019 rd

tiska förmansarbetet och ledningsarbetet måste betona myndighetens skyldighet att ta ansvar för barnets eller den ungas problem och söka lösningar på problemen i samarbete med familjen och andra involverade. Insatserna ska alltid utgå från barnets bästa och från barnets rätt att få hjälp. I osäkra fall får rädsla för att bryta mot bestämmelserna om dataskydd och tystnadsplikt eller för följderna av detta inte utgöra ett hinder för ett ansvarsfullt agerande.

Översyn av finansieringsmodellen

6. Riksdagen förutsätter att regeringen i samband med översynen av social- och hälsovårdens finansieringssystem, som bygger på ett flerkanalssystem, ser till att finansieringen i fortsättningen styr ordnandet av de förebyggande och korrigerande tjänster som krävs för att motverka marginaliseringen av unga på så sätt att tjänsterna erbjuds på ett enda ställe och i form av en lättillgänglig helhet som utnyttjar multiprofessionellt samarbete.

Förvaltningsövergripande, enhetlig praxis

7. Riksdagen förutsätter att regeringen skrider till åtgärder och inför en förvaltningsövergripande, enhetlig praxis genom vilken man i det praktiska arbetet kan ingripa tidigt och effektivt när barn och unga har problem, sköta informationsutbytet och följa upp åtgärderna samt förhindra att problemen förvärras.

Informationssystemen i offentlig sektor

RSk 37/2014 rd — B 12/2014 rd — B 16/2014 rd

IKT-projektens produktivitetsnytta

1. Riksdagen förutsätter att regeringen som ett led i uppföljningen av projektportföljen bedömer resultaten av, kostnaderna för och produktivitetsnyttan av de viktigaste ICT-projekten och rapporterar därom till riksdagen.

Utveckling av regeringens årsberättelse

RSk 26/2015 rd — B 9/2015 rd — B 15/2015 rd

1. Riksdagen förutsätter att regeringen fortsätter utveckla årsberättelsen med hänsyn till synpunkterna tidigare i betänkandet. Materialet i berättelsen måste vara mer läsarvänligt och informativt och det måste innehålla analyserade data om resultaten och effekterna av verksamheten och förändringar i verksamheten, särskilt de samhällliga effekterna och hur de uppställda målen har förverkligats. Årsberättelsen bör vara en fungerande del av statsförvaltningens och regeringens planerings- och uppföljningsmekanism. Det i sin tur kräver bland annat tydligare målsättning när budgeten upprättas.

Fukt- och mögelproblem i byggnader

RSk 36/2017 rd — B 14/2017 rd — B 9/2017 rd

Betänkande ReUB 5/2019 rd

Klarläggande av ansvarsfrågorna beträffande fukt- och mögelskador i offentliga byggnader

3. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder och genom lagstiftning klarlägger ansvarsfrågorna i de situationer där fukt- och mögelskador i offentliga byggnader orsakar ohälsa bland annat på grund av dröjsmål eller brister i undersökningar, reparationer eller information.

Erfarenheterna av det nuvarande utkomststödssystemet

RSk 36/2017 rd — B 14/2017 rd — B 9/2017 rd

4. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder och utvärderar erfarenheterna av det nuvarande systemet där FPA ansvarar för det grundläggande utkomststödet och kommunerna för det kompletterande och förebyggande utkomststödet samt socialarbetet och att regeringen avger rapport till riksdagen före utgången av 2020.

Finavia och statsbolagens riskhantering

RSk 4/2017 rd — EÄ 72/2016 rd

Allmänna anvisningar om riskhanteringen i statsägda bolag

1. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder och utfärdar allmänna anvisningar om riskhanteringen i statsägda bolag.

Precisering av verksamhetsprinciperna för statens ägarstyrning

2. Riksdagen förutsätter att regeringen före utgången av 2017 preciserar principerna för statens ägarstyrning, särskilt i fråga om bolag som helt ägs av staten.

Riksdagens budget- och tillsynsbefogenheter

RSk 36/2017 rd — B 14/2017 rd — B 9/2017 rd

Statsfinansiella exponeringar och risker förknippande med stabiliteten i euroområdet

1. Riksdagen förutsätter att regeringen bekräftar och förtydligar målsättningen om euroområdets framtid och skapar större klarhet i hur riksdagen ska få en samlad bild. Finska statens ansvarsförbindelser och de tillhörande riskerna bör rapporteras i regeringens årsberättelse i alla avseenden i uppdaterad form och heltäckande.

RSk 37/2017 rd — EÄ 21/2016 rd

Betänkande ReUB 5/2019 rd

Beslut om ESM-finansierade stödprogram

2. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder behovet av lagändringar enligt vilka beslut om nya stödprogram som finansieras genom ESM fattas av hela riksdagen, i det fall att ESM:s nuvarande roll inte förändras och medlemsländernas ståndpunkter beaktas i dess beslutsfattande.

Utvecklingsbehov i bostadspolitiken

RSk 26/2018 rd — EÄ 61/2016 rd

Det åttaåriga utvecklingsprogrammet för bostadspolitiken som en redogörelse till riksdagen

1. Riksdagen förutsätter att det utarbetas ett övergripande och målinriktat utvecklingsprogram för bostadspolitiken som sträcker sig över åtta år. Programmet ska bygga på en utredning om bostadspolitiken centrala fokusområden och det ska lämnas som en redogörelse till riksdagen före utgången av 2020.

Utveckling av bostadsområden

2. Riksdagen förutsätter att det som en del av det åttaåriga utvecklingsprogrammet utarbetas ett förvaltningsövergripande utvecklingsprogram för bostadsområden som stöd för en positiv utveckling i områdena och för att förebygga segregation. Programmet ska på lång sikt trygga en god nivå på tjänster och boende och stärka livskraften i bostadsområdena.

Lösning av problem i områden på tillbakagång genom närings-, region- och utbildningspolitik

3. Riksdagen förutsätter att det i samband med det åttaåriga utvecklingsprogrammet för bostadspolitiken utreds hur man genom närings-, region- och utbildningspolitiken kan förebygga problem med boendet i regioner som går back.

Bedömning av behoven av att utveckla bostadsbidragssystemet

4. Riksdagen förutsätter att behovet att utveckla systemet för bostadsbidrag utvärderas under nästa valperiod i samband med reformen av den sociala tryggheten.

Offentligt stödd bostadsproduktion

5. Riksdagen förutsätter att det produceras fler överkomliga hyresbostäder med statligt stöd i huvudstadsregionen och i de tillväxtorter där det på lång sikt finns efterfrågan på sådana bostäder. Vid byggandet av bostäder med offentligt stöd är det befogat att beakta konjunkturerna så att det offentliga byggandet kan ökas under lågkonjunkturer.

MBT-avtalen

6. Riksdagen förutsätter att MBT-avtalen görs långsiktigare och mer bindande och att staten är redo att utvidga BMT-avtalen också till nya stadsregioner.

Betänkande ReUB 5/2019 rd

Statens bostadsfonds självständiga ställning

7. Riksdagen förutsätter att regeringen bevarar Statens bostadsfonds självständiga och oberoende status och att fondens tillgångar används för att främja boende.

Andelslagsmodell för socialt boende

9. Riksdagen förutsätter att den så kallade andelsmodellen för socialt boende främjas genom lagändringar.

Reform av systemet med bostadsrättsbostäder

10. Riksdagen förutsätter att lagstiftningen om systemet med bostadsrättsbostäder ses över under nästa valperiod så att dess ställning som ett alternativt överkomligt boende förbättras.

Hur integrationen fungerar

RSk 35/2018 rd — EÄ 10/2017 rd

Åtgärdsprogram för förnyande av integreringsåtgärderna

1. Riksdagen förutsätter att regeringen upprättar ett övergripande åtgärdsprogram om behovet av att se över integreringsåtgärderna och de reformer som ska genomföras. Åtgärdsprogrammet ska lämnas till riksdagen i form av en redogörelse senast 2020.

Reform av integrationslagen

2. Riksdagen förutsätter att regeringen omarbetar integrationslagen och övrig lagstiftning vid behov utifrån riksdagsbehandlingen av redogörelsen.

Snabbare integrationsprocess

3. Riksdagen förutsätter att regeringen ser till att integreringen snabbas upp betydligt på så sätt att integrationsperioden i regel varar ett år. Verksamheten ska effektiviseras jämfört med nuläget i alla faser så snart invandraren har kommit till Finland.

Överföring av det samlade ansvaret för integrationstjänsterna till kommunerna

4. Riksdagen förutsätter att regeringen för att integreringen ska fungera bättre och snabbare överför det samlade ansvaret för integrationstjänsterna till kommunerna och utreder hur tjänsterna kan tillhandahållas i tillräcklig omfattning också på andra håll än i tillväxtcentra.

Betänkande ReUB 5/2019 rd

Tjänster som stöder sysselsättningen av invandrare

5. Riksdagen förutsätter att regeringen ser till att de servicesystem och servicestrukturer som stöder sysselsättningen av invandrare börjar fungera bättre så att de också svarar mot behoven hos företag som erbjuder sysselsättning.

Snabbare handläggning av ansökningar om uppehållstillstånd för arbetstagare

6. Riksdagen förutsätter att regeringen ser till att handläggningen av ansökningar om uppehållstillstånd för arbetstagare snabbas upp. Handläggningen får ta högst två månader.

Språkstudier inom integrationsutbildningen

7. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att omorganisera språkstudierna inom integrationsutbildningen på så sätt att undervisningskvaliteten garanteras och inlärningsresultaten förbättras så att de uppfyller målen för inläringen och kraven på språkkunskaper i arbetslivet.

Språkutbildningens förpliktande karaktär

8. Riksdagen förutsätter att regeringen gör språkutbildningen mer förpliktande i integrationsplanen för invandrare som fått uppehållstillstånd på så sätt att utbildningen inbegriper ett språkprov.

9. Riksdagen förutsätter att regeringen gör studierna inom mottagningstjänsterna för asylsökande mer förpliktande. Det ska förutsättas att den asylsökande ska ha kännedom om hur samhället fungerar och vilka regler och värderingar som finns. För att säkerställa detta ska det ordnas ett prov.

Främjande av sysselsättningen av kvinnor med invandrarbakgrund

10. Riksdagen förutsätter att regeringen med det snaraste vidtar åtgärder för att främja sysselsättningen av kvinnor med invandrarbakgrund. Kvinnorna ska bli en särskild målgrupp för integreringstjänster.

Större involvering av organisationerna och det fria bildningsarbetet i integrationen

11. Riksdagen förutsätter att regeringen ser till att tredje sektorn, det vill säga organisationerna och det fria bildningsarbetet, tar över en större andel av integreringen och att regeringen vidtar åtgärder för att omdefiniera arbetsfördelningen mellan myndigheterna och tredje sektorn.

Regeringens årsberättelse 2017

RSk 47/2018 rd — B 11/2018 rd — B 17/2018 rd

Betänkande ReUB 5/2019 rd

Uppföljning och rapportering av spetsprojektens mål

1. Riksdagen förutsätter att regeringen när spetsprojekten har avslutats ger akt på genomförandet av målen för dem och under 2020 rapporterar om resultaten och om hur modellen med spetsprojekt fungerar.

Eliminering av matchningsproblemen på arbetsmarknaden

2. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att eliminera matchningsproblemet med arbetskraften, som försvagar den ekonomiska tillväxten.

Statens revisionsverks årsberättelse till riksdagen 2018

RSk 43/2018 rd — B 19/2018 rd

Effektivisering av riskhanteringen

Riksdagen förutsätter att regeringen omedelbart vidtar åtgärder för att förbättra statens riskhantering och före utgången av 2020 fastställer harmoniserade och fungerande riskhanteringsförfaranden på statsrådsnivå, förvaltningsområdesnivå och ämbetsverksnivå samt fastställer de ansvariga ministerierna och övriga ansvarsförhållanden.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Revisionsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av berättelserna B 3/2019 rd och B 13/2019 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen i samband med regeringens årsberättelse rapporterar om vilka åtgärder den har vidtagit för att utveckla informationsutbytet mellan myndigheterna i bekämpningen av svart ekonomi.*
- 2. Riksdagen förutsätter att kvaliteten på byggandet och användningen av byggnader förbättras klart och att tillsynen och ansvarsfördelningen görs tydligare.*
- 3. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder vilken typ av hjälp och stöd de som hamnat i en så kallad mögelfälla behöver.*
- 4. Riksdagen förutsätter att regeringen i samband med regeringens årsberättelse rapporterar om de konkreta resultaten av projektet Sunda lokaler 2028 och utvärderar projektets effekter.*

Betänkande ReUB 5/2019 rd

5. Riksdagen förutsätter att regeringen går vidare med åtgärderna för att förbättra data-säkerhetsarrangemangen inom utrikesförvaltningen och rapporterar om dem i regeringens årsberättelse.

6. Riksdagen förutsätter att regeringen på behörigt sätt beaktar de ställningstaganden om tidigare uttalanden från riksdagen och andra omständigheter som ingår i detta betänkande och i de bifogade utlåtandena från fackutskotten.

Helsingfors 3.12.2019

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Outi Alanko-Kahiluoto gröna
vice ordförande Merja Mäkisalo-Ropponen sd
medlem Katja Hänninen vänst
medlem Marko Kilpi saml
medlem Esko Kiviranta cent
medlem Veijo Niemi saf
medlem Päivi Räsänen kd
medlem Pia Viitanen sd
ersättare Ruut Sjöblom saml.

Sekreterare var

utskottsråd Nora Grönholm
utskottsråd Heidi Silvennoinen
revisionsråd Arto Mäkelä
överinspektör Anne Kalliomäki.